

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse pise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franco.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 40.— Din. za naročnike v inozemstvu 60.— Din letno. Posamezna številka po 1.— Din.

Za reklamne notice, pojedina, poslana, razpise služb je plačati po 1 Din za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne širine še 25 Din.

Telefon uredništva šte. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat 1 Din. Inerdatni davek posebej. Oznanila sprejema upravništvo lista.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebej plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštne.

+ DR. IVAN TAVČAR.

Slovenski narod je izgubil zopet enega izmed najboljših sinov, moža pošteniaka, moža, ki je zasekal globoko brazdo na kulturnem, političnem in gospodarskem polju slovenskega naroda.

Po daljši bolezni je umrl v Ljubljani v ponedeljek dne 19. februarja ob 1. uri popoldne dr. Ivan Tavčar, slovenski pisatelj, politik bivši župan ljubljanski, državni poslanec itd.

Dr. Ivan Tavčar se je rodil leta 1851. v Polanah nad Škofjo Loko, dovršil gimnazijo v Novem mestu in v Ljubljani (1871.), nakar je študiral na Dunaju pravoslovje. Po dovršenih izpiti se je posvetil advokaturi in se nastanil l. 1884. kot odvetnik v Ljubljani.

Dr. Tavčarjevo kulturno delo je mogoče oceniti le, če prelistamo zgodovino slovenskega naroda in posebej v mračno dobo, v kateri je pričel s svojim delom. Dobro vedo, da je le na močni nacionalni zavesti in na kulturno močnem temelju mogoča uspešna politika, e z vsa vnemo pričel posvečati svojo izredno pisateljsko nadarjenost slovenskemu narodu ter mu dal mnogo prvovrstnih leposlovnih del, ki imajo svojo visoko literarno vrednost. Preobširno bi bilo baviti se z njegovimi deli, če jim hočemo dati dostojno oceno.

Široke dimenzije je zavzemal njegov nacionalni pokret, ki je prenesel naš narod iz tega v popolnoma nov milje, v nov svet, ki je iz privskega germanstva, preopienega s tujim duhom napravil naš narod za samostojno nacionalno celoto, nosečo v sebi lastno nacionalno idejo in samostojni nacionalni smoter. Ta pokret je prenovil najširše plasti našega naroda!

Dr. Tavčar je bil ena najmarkantnejših političnih osebnosti našega naroda. S svojimi političnimi nazori in dejanji je prenovil slovensko inteligenco. Ustvaril je slovenski liberalizem, ki je nastopal pod njegovim vodstvom proti tedaj zelo reakcionarnemu klerikalizmu.

Dr. Tavčarjev pokret in njegova doba e odtisnila tudi svoj znak slovenskemu šolstvu in slovenskemu učiteljstvu.

Slovensko učiteljstvo, ki je mnogo trpelo tedaj pod avstrijskim vladnim in nemškutarskim pritiskom, se je kaj hitro oprielo njegovih idej. Učiteljstvo je postalo nosilec njegovih nazorov in idej med naiširše plasti naroda.

V njegovih dobi so se kaj uspešno razvijala stanovska društva med učiteljstvom, zadobila so izrazit značaj tedanje nacionalne mladopolitične javnosti in kljub germanizaciji in vladnemu pritisku je potom učiteljstva prešel nacionalizem z vsi elementarno silo tudi v šolo. Z dr. Tavčarjem je bojevalo učiteljstvo boj proti klerikalizmu.

In ko je prišla reakcija, je ostalo učiteljstvo še nadalje nosilec njegovih idej, njegovega svobodomselnega naziranja tudi na deželi, ni klonilo in se vdalo besnečemu klerikalnemu terorju.

Dr. Tavčar se je dobro zavedal položaja! Marsikdo bi vsled družinskih razmer omahnil zaradi prehudega pritiska in Bog ve kaj bi se zgodilo s slovenskim šolstvom, ko bi ne imeli župana dr. Ivan Tavčarja, deželnega in državnega poslance dr. Ivan Tavčarja, deželnega odbornika dr. Ivan Tavčarja in člana deželnega šolskega sveta dr. Ivan Tavčarja.

Na vseh teh mestih je s svojo odločno poštenostjo in z največjo gorečnostjo nastopal proti korupciji in teroru nad učiteljstvom in je branil šolstvo.

Zato stoji danes ob dr. Tavčarjevi grobu v žalni obleki tudi slovensko učiteljstvo, zavedajoč se da je legel v grob njegav vzor-mož in prevzemajoč njegov nacionalni in politični dedščino in borbo za njegove nazore in — vzore.

Slava velikemu geniju!

Naj žive v nas njegovi nazori in vzori — naj živi med nami njegovo poštenje!

Naše vrste.

Volitve naših zastopnikov v višji šolski svet so pokazale, kako ogromno večino učiteljstva ima naša organizacija za sabo. Vrste so izobno disciplinirane, dobro vedo, da stojimo pred odločilno fazo rešitve dveh najvažnejših vprašanj, za nas: pred službeno pragmatiko in šolskim zakonom.

Rešiti se ima končno naše materijalno in službeno pravno vprašanje, z vsemi podrobnimi vprašanji ki pridejo pri tem v poštev.

Potreba bo posvetiti zopet vse svoje delo in svojo energijo neprestanemu energičnemu delu za ugodno rešitev teh dveh vprašanj; obnoviti bomo morali svoje predloge skoro od začetka; uporabiti bo poleg organizacijskega tudi vse osebnostne sile z našo centralo v Beogradu; uporabiti bo potreba vse dosedanje izkušnje za nove borbe za nove vloge, za nova posredovanja itd.

Stojimo pa tudi pred kongresom jugoslovanskega učitelstva, ki se bo letos vršil v Ljubljani.

Zato potrebujemo — organizacija močne opore v svojem članstvu, da bo častno za nas izpeljala prvo in drugo nalogo. In volitve v višji šolski svet so pokazale, da ima organizacija močno silo na razpolago, na katero lahko s ponosom zre in na katero lahko s točnostjo računamo, kadar bo počil — stanovski strel.

Število naših glasov nas je presenetilo! Računali smo samo z 1400 našimi glasovi na vsakega kandidata. Toda izid nam je pokazal, da e še mnogo tovarišev in tovarišic, ki so v srcu in ideji z nami, so volili z nami, a so še vedno izven organizacije. Vse te vabimo, da vstopijo v naš krog in da nastane o naši tudi po zunanosti!

Slomškova Zveza je nazadovala! Veseli nas, da ni za več nazadovala. Ne želimo si prirastka, ki bi izviraj iz preracunjenega koristolovstva. Višina, na kateri se je vzdžala, nam je pa tudi zato v veliko zadoščenje, ker nam je na boljši dokaz zdravih razmer, ki so vendar enkrat zavladaile v stanovskih zadevah. N-

smo za parolo »šilo za ognilo«, zakaj če bi šli po tem reku, jih je premalo, da bi jim povrnil vse krivice, ki so jih oni porzročili našim članom v preteklosti.

Glasovi enega dela meščanskošolskega učitelstva so znak užadjenega samoljubja in nepojmovanja tovariške in družabne naloge tega dela učiteljstva napram celokupnosti učiteljstva ter pozabljana na duhovno kulturno vodstvo učiteljske celokupnosti. V veliko zadoščenje osnovnošolskemu učiteljstvu je lahko, da večine ni tam.

Razcepljeni glasovi nam kažejo male ljudi ki ne znajo ločiti osebe od organizacije in ki ne znajo ločiti malenkostnih personalnih vprašanj od glavne naloge, ki jo ima organizacija.

V prazne glasove je računati neopredelence; one, ki im manjka prave stanovske orientacije; one, ki hočejo živeti na račun dela svojih stanovskih tovarišev — naše stanovske parasite; in tropice onih, ki jih omanlja o kocke in politiška abolka, ki jih mečejo politiške stranke in stranice v naše stanovske vrste, da bi nas razdvajile ter tako temlažje vladale nad nami, podvračajoč si ambiciozne ljudi v našem stanu za svoje lakaje in uporabljajo jih za to, da delajo zdrabe v stanovskih vrstah in skušajo rušiti s svojim zabavljanjem to, kar drugi grade s svojim težkim nesebičnim delom.

Pozabiti pa ne smemo tudi glasov narodnih manjšin, ki so všteti med praznimi i. dr. glasovi.

Toda mi gremo preko vseh teh na resno delo v novo dobo, ponosno zroč na ogromno večino ki jo imamo za sabo in zavedajoč se, da bi bilo negativno delo se z njimi ukvarjati in jih prepričevati o njihovem zaslepljenem naziranju v stanovski politiki.

Službena pragmatika, šolski zakon in naša organizacija (kongres UJU v Ljubljani) nam bodo tri zvezde vodnice za bližnjo bodočnost, ki naj izkažejo, da je organizacija vredna zaupanja, ki ji ga je članstvo izkazalo pri volitvah v višji šolski svet.

LISTEK.

Naredba štev. 7817.

O »i«-u bom govoril! Saj imamo drugega, zaenkrate bolj nujnega dela dovolj, kot na da se tepemo za črke, ampak vprašanje je postalo zadnji čas nekako aktualno: za nas, ki smo dobili znano naredbo, še prav posebno. No, jezikovna stran ni aktualna, to se pravi, je aktualna, ampak že več kot 100 let; odkar ie namreč Kopitar sestavil prvo slovensko znanstveno slovnico, so si vsi naši jezikoslovci belili glave z njo, da e še do danes niso dokončno odločili. Mi je mislim, tudi ne bomo, zato naj tukaj slovnico kratko preidemo. Kogar pa stvar posebno zanima, naj vzame Breznikove slovnice 2. izdajo in bo na straneh 29—33 našel ves historični razvoj našega nesrečnega »i«-a. In na — na str. 30., vrsta 13 od spoda!, črta te stavek, kjer ravno govori o izgovarjavi trdega »i«-a. od besed... ali na... do... kot srednji »i«-e, ker se je Breznik pozneje na poziv višjega šolskega sveta, naj stvar konečno odloči, izrekel samo za

* V stavnem stroju, žal, za te glasnike ni potrebnih znamenj.

»u«. Ravnotako so se izrekli za dvoustniški »u«- tudi vsi profesorji slavisti na ljubljanski univerzi.

Potem treba popraviti pogrešno mnenje, v katerega zavaja naredba, da se namreč mora izgovarjati n. pr. nosju, vozju. Tako se nikjer ne govori in se tudi nikdar ni govorilo. To je le postulirana književna izreka zaradi sistema pisanih oblik. Istočasno namreč, ko je konečni in predsoglasniški »i« začel prehajati v »u«, e nastopil v Slovencih tudi drug pojav, namreč akzv, moderna vokalna redukcija (Od XVI. stol.). Ta moderna vokalna redukcija e vse nenaglašene vokale, predvsem i, u in é (jat) reducirala najprej v nek polglasnik, sličen onemu v pës = p s, ki je na potem ako je to dopuščala konfiguracija zloga, popolnoma onemel: tako je n. pr. gréšnik dalo današnje dialektično gr š k, kjer je n postal nositelj zloga namesto onemelega i-ja. Kakor hitro ie torej i prešel v u, ie tudi središči stoeči vokal i, u e prešel, oziroma se asimiral sledečemu u-ju ter dal tisti polglasnik. Torej se je govorilo nos u voz u, kar pa se je dalje asimiliralo v u. Na kratko: nosil, nosju, nos u, nosu.

Še tretja, nekoč glavna, zdaj skoro neopazna stran je ki se je naj mimogrede

dotaknem. Vprašanje o blagoglasnosti ali neblagoglasnosti. Naj citiram iz dr. K. Štekla »Opomb k Levčevem slovenskem pravopisu in nega kritikah« en sam odstavek:

... Da bi bil glas u (w, v) na koncu besed in pred samoglasniki neblagoglasen, to ie samo vmišljen razlog. Znano ie, da se tam, kjer se i izreka kot u, glasi tako na enakem mestu tudi v. Če ie torej delavcu braw (brav), delaw (delav), mowčim (mowčim), vovk (vovk) itd. res neblagoglaseno, mu mora biti isti glas na enakem mestu neblagoglasen tudi v besedah kakor: kráv (krav množ, rod.), držáv (držáv g. pl.), gospódov (gospodov), duhovnik (duhovnik), jawenost (avnost) itd. Komur se ta zadnja izreka ne zdí blagoglasna, tisti mora e logično misli, tudi o prvi trditi, da ni neblagoglasna. Zakaj neki bi bil isti glas v enaki zvezi sedaj »blagoglasen« sedaj »neblagoglasen«? Ako predlagajo elavci v prvem oziru izreko čistega i zavoljo blagoglasnosti, teria od njih deslednost da bi se zavolo »blagoglasnost« moralo tudi tukaj govoriti (in pisati) král, držál, gospodol, duhołnik jalnost itd. Komur ie prvo rustikalno in rovtarsko, temu mora biti rustikalno in rovtarsko tudi zadnje saj ie

glas obakat, ne glede na etimologičen izvir, v narodnem govoru vendar isti! Daleje e e neblagoglasen naš braw, delaw, vovk itd., zakaj ni istim elavcem neblagoglasen hrvaški ali srbski brao, delao, vuk? Zakaj niso Srbi ali Hrvati imeli toliko soli v glavi da so zavoljo prelepe blagoglasnosti zavrgli svoj »u in ga sremenili v blagoglasni l ol? So-li njihova nišesa tako kosmata, da ne morejo občutiti take blagoglasnosti, ko vendar vsi ste ejo njih jezik za najblagoglasnejši v slovanski jeziki?... Zakaj ni Malorusom neblagoglasen njih v, zakaj ne Velikorom in Poliakom njih l ki je vendar našemu u (w, v) tako blizu, da ga mnogo mili onov izgovarja naravnost tako kakor mi? Zagovorniki elanja naj tem Slovanom dadè svét: »Zavoljo blagoglasnosti opustite vendar svoj w, v, l!« Ti Slovani im poret: »Ali se Vam v glavi meša da nas učite izgovarjati slovansko, kakor to izgovarja — tujec? — Če bi torej drugi Slovani ne dopustili da se dela ž njih jezikom tako, kakor neka sicer koristna žival z mehom, zakaj naj bi nankrat mi morali to dopustiti zavoljo — domišljene blagoglasnosti?«

(Dalje prih.)

* T s cirkumfleksom.